

А. Л. Флегантова,
аспірант кафедри маркетингу, Полтавська державна аграрна академія

РЕАЛЬНІ ТА ВАЛОВІ ІНВЕСТИЦІЇ: СУТНІСТЬ І ОСОБЛИВОСТІ

У статті розглянуто різні підходи зарубіжних та вітчизняних вчених щодо трактування сутності поняття "валові інвестиції" та "реальні інвестиції", сформульовано визначення понять "валові інвестиції" та "реальні інвестиції", а також розглянуто їх головні особливості.

The article has information about points of view of Ukrainian and foreign scientists on the definition of terms "total investments" and "real investments"; the definition of terms "total investments" and "real investments" was offered and their main features have been considered.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна сфера, валові інвестиції, реальні інвестиції.
Key words: investments, investment sphere, total investments, real investments.

ВСТУП

Дослідження інвестиційної сфери економіки завжди перебувало в центрі уваги економічної думки. Це зумовлено тим, що процес інвестування є базовим елементом повсякденної господарської діяльності суб'єктів ринку та процесу економічного зростання держав світу [10, с. 4].

Реальні та валові інвестиції є найбільш впливовими вагомими і для окремого підприємства, і для економіки країни, тому питання, пов'язані з дослідженням їх сутності, є актуальними.

Дослідження щодо сутності та особливостей реальних та валових інвестицій проводили такі вчені, як Александер Г., В.І. Анін В.І., О. Я. Базилінська, Є. В. Бехтерева, І. А. Бланк, Є. В. Бондаренко, Бэйли Дж., В.В. Шеремет, В.М. Власова, Г.Л. Вознюк, Г.П. Подшиваленко, А.Ф. Гойко, О.П. Гребельник, О.М. Діденко, І.В. Журавкова, А.Г. Загородній, О.Ф. Іткін, Ю.М. Коваленко, Р.О. Костирко, Є.І. Крылов, М.В. Макарова, Т.В. Майорова, Н.И. Лахметкина, С.В. Онікієнко, В.Д. Павлюченко, О.М. Панько, А.А. Пересада, Ю.Б. Пінчук, О.М. Скібіцький, Т.С. Смовженко, О.О. Терещенко О.О., В.Г. Федоренко В.Г., Н.В. Чирик Н.В., В.М. Шапіро, Шарп У.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Завданням даної статті є дослідження сутності та особливостей здійснення реальних та валових інвестицій.

РЕЗУЛЬТАТИ

У вітчизняній та зарубіжній літературі існує багато визначень понять реальних та валових інвестицій, які наведені у табл. 1.

Існують також погляди інших вчених на трактування поняття "реальні інвестиції" (табл. 2).

Отже, як свідчать визначення у таблицях, Є.В. Бехтерева, І.А. Бланк, Є.В. Бондаренко, Г.Л. Вознюк, О.М. Діденко, А.Г. Загородній, Ю.М. Коваленко, Т.В. Майорова, С.В. Онікієнко, В.М. Павлюченко, А.А. Пересада, О.М. Скібіцький, Т.С. Смовженко,

В.Г. Федоренко, В.Д. Шапіро та В.В. Шеремет вважають, що до реальних інвестицій належать вкладення грошових засобів як у матеріальні, так і у нематеріальні активи.

Г. Александер, Дж. Бэйли, О.П. Гребельник, Р.О. Костирко та У. Шарп визначають реальні інвестиції як довгострокове вкладання капіталу переважно у матеріальні активи.

Отже, до реальних інвестицій належать:

— придбання, ремонт і модернізація основних засобів [14, с. 326];

— інвестиції в нематеріальні активи (патенти ліцензії, програмні продукти, науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки) [7, с. 14; 14, с. 326];

— інвестиції в поповнення запасів, матеріальних та оборотних засобів [7, с. 14];

— вкладення в основних капітал [7, с. 13];

— інвестиції на придбання капітальних ділянок та об'єктів природокористування; [7, с. 14].

Реальні інвестиції включають в себе дві складових [2; 9, с. 10]:

1) інвестиції в основний капітал — придбання капітальних активів, тобто виробничого обладнання, будівель та споруд виробничого призначення, розширення, реконструкція та технічне переоснащення підприємства;

2) інвестиції в товарно-матеріальні запаси, тобто оборотний капітал. Такі інвестиції являють собою вкладення у придбання сировини, що підлягає використанню у виробництві, або придбання готових товарів. Комерційні товарно-матеріальні запаси ваговою частиною економічного капіталу організації.

Реальні інвестиції поділяються на такі групи [15, с. 54]:

— інвестиції для підвищення ефективності власного виробництва. До цієї групи входять інвестиції у заміню обладнання, модернізацію основних фондів;

— інвестиції у розширення власного виробництва. До цієї групи входять інвестиції, що мають на меті розширення обсягу виробництва продукції у рамках вже існуючого виробництва;

— інвестиції у створення нового власного виробниц-

Таблиця 1. Зміст визначень "реальні інвестиції" та "валові інвестиції" у різних дослідженнях

Автор	Визначення поняття «реальні інвестиції»	Визначення поняття «валові інвестиції»
І.А. Бланк [3, 4].	Реальні інвестиції — це вкладення коштів у реальні активи: як матеріальні (будівлі, споруди, обладнання, приріст матеріально-виробничих запасів), так і нематеріальні (ліцензії, патенти, право користування природними ресурсами, «ноу-хау» тощо) [3]. Реальні інвестиції – характеризують вкладання капіталу у відтворення основних засобів, в інноваційні нематеріальні активи (інноваційні інвестиції), в приріст запасів товарно-матеріальних цінностей та інші об'єкти інвестування, пов'язані зі здійсненням операційної діяльності підприємства або покращенням умов праці та побуту персоналу [4].	Валові інвестиції – характеризують загальний обсяг капіталу, що інвестується у виробництво основних засобів та нематеріальних активів у певному періоді. В економічній теорії поняття валових інвестицій пов'язується, як правило, з вкладанням капіталу в реальний сектор економіки. На рівні підприємства під цим терміном часто розуміють загальний обсяг капіталу, що інвестується в тому чи іншому періоді [4].
Г.П. Подшиваленко, Н.І. Лахметкіна, М.В. Макарова [7].	Реальні інвестиції – вкладення капіталу у створення активів, пов'язаних зі здійсненням операційної діяльності та рішенням соціально-економічних проблем суб'єкта господарювання.	Валові інвестиції – загальний обсяг засобів, що інвестуються, які направляються в основний капітал та матеріально-виробничі запаси. Вони включають інвестиції розширення та оновлення.
А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т. С. Смолженко [6].	Реальні інвестиції – довготермінові вкладення коштів у реальні активи: як матеріальні (будівлі, споруди, обладнання, приріст матеріальних запасів), так і нематеріальні (ліцензії, патенти, права користування природними ресурсами, ноу-хау тощо). Реальні інвестиції – вкладення в основний капітал і на приріст матеріально-виробничих запасів.	Валові інвестиції – сумарні вкладення, необхідні для відшкодування і приросту основного капіталу; загальний обсяг інвестицій незалежно від джерел фінансування.
А.А. Пересада, С.В. Онікієнко, Ю.М. Коваленко [12, 11].	Реальні інвестиції — вкладення капіталу у відтворення (реконструкцію) основних фондів, в інноваційні нематеріальні активи, у приріст запасів товарно-матеріальних цінностей та інші об'єкти інвестування, безпосередньо пов'язані з проведенням операційної діяльності підприємства; вкладення коштів у реальні активи (матеріальні та нематеріальні) [11]. Реальні інвестиції – це вкладення (внески) у виробничі (засоби) фонди (основні і оборотні). Переважно це вкладення в матеріальні активи – будівлі обладнання, споруди та інші товарно-матеріальні цінності, а також нематеріальні активи (патенти, ліцензії, «ноу-хау», технічна, науково-практична, інструктивна, технологічна, проектно-кошторисна та інша документація) [12].	Валові інвестиції – це загальний обсяг інвестованих коштів у певний період, спрямований на відтворення (нове будівництво, реконструкцію, розширення, технічне переозброєння і на приріст товарно-матеріальних запасів) [12].
О.Я. Базилінська [1].	Реальні інвестиції – будь-які витрати на створення або відновлення капіталу.	Валові (брутто) інвестиції – це загальний обсяг інвестицій за певний період незалежно від джерел фінансування.
В.Г. Федоренко, О.М. Діденко, С.В. Бондаренко, О.Ф. Ігкін, О.М. Панько, В.І. Анін, Ю.Б. Пінчук, Т. В. Майорова, А.Ф. Гойко [10, 13, 17].	Реальні інвестиції – вкладення коштів (майна) у реальні активи: матеріальні та нематеріальні (інновації) [10; 17].	Валові інвестиції – це загальний обсяг інвестування за певний період, що спрямоване на нове будівництво, придбання засобів виробництва та приріст товарно-матеріальних засобів [13, 17].

- початкові;
- екстенсивні;
- реінвестиції;
- валові інвестиції;
- чисті інвестиції.

Початкові інвестиції (нетто-інвестиції) — це інвестиції, що направляються на освоєння нових видів діяльності [10, с. 10 — 11], на заснування підприємства, об'єкта на будівництво, на купівлю будівель та споруд, на монтаж устаткування, створення необхідних матеріальних запасів, утворення оборотних засобів [7, с. 15].

Екстенсивні інвестиції — інвестиції, що спрямовуються на розширення діючих підприємств, приріст їх виробничого потенціалу [7, с. 15; 2].

Реінвестиції являють собою повторне використання капіталу в інвестиційних цілях за умови попереднього його вилучення в процесі реалізації раніше обраних інвестиційних проектів, інвестиційних товарів або фінансових інструментів інвестування [4, с.27]; направлення тимчасово вільних доходів, що були отримані в результаті реалізації інвестиційного проекту, на придбання або заготовку нових засобів виробництва з метою підтримки складу та структури основного капіталу організації [2]; інвестиції, що пов'язані з процесом відтворення основних фондів підприємства.

Отже, до реінвестицій належать [7, с. 15—16]:

- заміна фізично зношеного та морально застарілого устаткування, застарілих технологічних процесів новими;
- підвищення ефективності виробництва, його раціоналізацію;
- зміна структури продукції, що виробляється на підприємстві;
- диверсифікація виробництва, в результаті якого змінюється не лише номенклатура продукції, а іноді і профіль підприємства;

тва або застосування нових технологій у власному виробництві. Ця група включає інвестиції у створення нових підприємств, реконструкцію існуючих зі спрямованістю на нову продукцію або нові ринку збуту;

— інвестиції у невласне виробництво, що забезпечує виконання державне замовлення або замовлення іншого замовника, — участь в інвестиційному проекті.

Реальні інвестиції, в свою чергу, класифікуються на внутрішні та зовнішні [2]:

— внутрішні реальні інвестиції являють собою вкладання організації у власне виробництво за рахунок власних джерел фінансування;

— зовнішні реальні інвестиції — це вкладання зовнішніх фондів та організацій у виробництво господарюючого суб'єкта.

Реальні інвестиції поділяються на [7, с. 15; 2]:

— забезпечення виживання підприємства в умовах жорсткої конкурентної боротьби на ринку.

Поняття "валові інвестиції" слід розглядати на рівні економічної теорії та з точки зору підприємства. На рівні економічної теорії — це вкладення капіталу в реальний сектор економіки. З точки зору підприємства, валові (брутто) інвестиції — це загальний обсяг капіталу, що інвестується в тому чи іншому періоді у нове будівництво, засоби виробництва, нематеріальні активи, а також спрямовується на відшкодування і приріст основного капіталу, відтворення, реконструкцію, розширення, технічне переозброєння товарно-матеріальних запасів. Валові інвестиції на рівні підприємства

Таблиця 2. Погляди різних вчених на трактування поняття "реальні інвестиції"

Автор, назва роботи	Зміст визначення
В.М. Павлюченко, В.Д. Шапиро, В. В. Шеремет [15].	Під реальними інвестиціями розуміють вкладення грошових засобів в реальні активи – як матеріальні, так і нематеріальні (так вкладення засобів у заходи науково-технічного прогресу називають інноваційними інвестиціями)
Александр Г., Бэйли Дж., Р.О. Шарп У. [19].	Реальні інвестиції – це інвестиції в який-небудь тип матеріально виражених активів, таких як земля, устаткування, заводи
Костирко Р.О. [8].	Реальні інвестиції – це довгострокові інвестиції, що передбачають отримання доходу через певний довгий проміжок часу
Власова В.М., Журавкова И.В., Крылов Е.І. [9].	Реальні інвестиції – вкладання приватної фірми або держави у виробництво якої-небудь продукції, надання яких-небудь послуг, вкладання в основний або оборотний капітал
Бехтерева С.В. [2].	Реальні (прямі) інвестиції або капітальні вкладення представляють собою інвестиції у необоротні активи, технології та науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи. Вказані інвестиції мають характер капітальних вкладень, які здійснюються з метою підвищення ефективності виробництва
Гребельник О.П. [5].	Реальні інвестиції – інвестиції у вигляді довгострокових вкладень в об'єкти галузей матеріального виробництва чи в інші матеріальні об'єкти
Чирик Н.В. [16].	Реальні інвестиції – вкладення капіталу безпосередньо у засоби виробництва і предмети споживання (наприклад, у будинки, споруди, устаткування та інші матеріальні цінності)
Скібіцький О.М. [18].	Реальні інвестиції – це вкладення у виробничі фонди (основні і обігові), в матеріальні активи (будівлі, споруди, обладнання та інші товарно-матеріальні цінності) та в нематеріальні активи (патенти, ліцензії, «ноу-хау», технологічну, науково-практичну, інструктивну, технологічну, проектно-кошторисну та іншу документацію)

включають інвестиції розширення та інвестиції оновлення.

Чисті інвестиції – валові інвестиції мінус інвестиції, здійснені за рахунок амортизаційних відрахувань [13, с. 8; 6, с. 187 – 188; 1, с. 99; 7, с. 15; 17, с. 271].

Чисті інвестиції – характеризують обсяг капіталу, що інвестується в розширене виробництво основних засобів та нематеріальних активів. У економічній теорії під цим терміном розуміють чисте капіталоутворення в реальному секторі економіки. У кількісному вираженні чисті інвестиції являють собою суму валових інвестицій, зменшену на суму амортизаційних відрахувань по всім видам капітальних активів, що амортизуються в певному періоді [4, с. 25].

ВИСНОВКИ

Поняття "валові інвестиції" слід розглядати на рівні економічної теорії та з точки зору підприємства. На рівні економічної теорії – це вкладення капіталу в реальний сектор економіки. З точки зору підприємства, валові (брутто) інвестиції – це загальний обсяг капіталу, що інвестується в тому чи іншому періоді у нове будівництво, засоби виробництва, нематеріальні активи, а також спрямовується на відшкодування і приріст основного капіталу, відтворення, реконструкцію, розширення, технічне переозброєння товарно-матеріальних запасів. Валові інвестиції на рівні підприємства включають інвестиції розширення та інвестиції оновлення.

Реальні (прямі) інвестиції – це вкладення (внески) у виробничі (засоби) фонди (основні і оборотні), реальні активи: матеріальні (будівлі, обладнання, споруди, приріст матеріально-виробничих запасів) та нематеріальні (інновації, патенти, ліцензії, "ноу-хау", тех-

нічна, науково-практична інструктивна, технологічна, проектно-кошторисна та інша документація, право користування природними ресурсами), на створення або відновлення капіталу, у відтворення (реконструкцію) основних фондів та в інші об'єкти інвестування, безпосередньо пов'язані з операційною діяльністю, вирішенням соціально-економічних питань суб'єкта господарювання.

Література:

1. Базилінська О.Я. Макроекономіка: навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 442 с.
2. Бехтерева Е.В. Управление инвестициями. – М.: ГроссМедиа РОС-БУХ, 2008.
3. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент. – К.: МП "ИТЕМ ЛТД", "Юнайтед Лондон Трейд Лимитед", 1995.
4. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент: учебный курс. – К.: Эльга-Н Ника-Центр, 2001 – 448 с.
5. Гребельник О.П. Основи зовнішньоекономічної діяльності. 3-тє видання перероблене та доповнене: підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 432 с.
6. Загородній А.Г., Вознюк Г.А., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. – К.: Знання, 2002. – 556 с.
7. Инвестиции: учебное пособие / Г.П. Подшиваленко, Н.И. Лахметкина, М.В. Макарова [и др.]. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: КНОРУС, 2006. – 200 с.
8. Костирко Р.О. Фінансовий аналіз: навч. посібник. – Х.: Фактор, 2007. – 784 с.
9. Крылов Э.И., Власова В.М., Журавкова И.В. Анализ эффективности инвестиционной и инновационной деятельности предприятия: учеб. пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 608 с.
10. Майорова Т.В. Инвестиційна діяльність: підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
11. Пересада А.А., Онікієнко С.В., Коваленко Ю.М. Инвестиційний аналіз: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2003. – 134 с.
12. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом. – К.: Лібра, 2002. – 472 с.
13. Скібіцький О.М. Інноваційний та інвестиційний менеджмент: навч. посіб. / О.М. Скібіцький – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 408 с.
14. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с.
15. Управление инвестициями: В 2-х т. Т.1 / В.В. Шеремет, В.М. Павлюченко, В.Д. Шапиро и др. – М.: Высшая школа, 1998. – 416 с.
16. Федоренко В.Г., Гойко А.Ф. Инвестознaвство: підручник / За наук ред. В.Г. Федоренка. – К.: МАУП, 2000. – 408 с.
17. Федоренко В.Г., Діденко О.М., Бондаренко Є.В., Іткін О.Ф., Панько О.М., Анін В.І., Пінчук Ю.Б. Основи менеджменту. – Київ: Алерта, 2007. – 417 с.
18. Чирик Н.В. Економічна суть інвестицій: сучасні погляди та концепції. – Економіка. Фінанси. Право. – 2008. – №7. – С. 17–22.
19. Шарп У., Александр Г., Бэйли Дж. Инвестиции: Пер. с. англ. – М.: ИНФРА-М, 2001. – XII, 1028 с.

Стаття надійшла до редакції 08.08.2011 р.